

Evropska
komisija

Pregled izobraževanja in usposabljanja 2019

Slovenija

Stik z EU

Europe Direct je služba, ki odgovarja na vaša vprašanja o Evropski uniji.

Nanjo se lahko obrnete:

- s klicem na brezplačno telefonsko številko: 00 800 6 7 8 9 10 11 (nekateri ponudniki lahko klic zaračunajo),
- s klicem na navadno telefonsko številko: +32 22999696 ali
- po elektronski pošti s spletne strani: https://europa.eu/european-union/contact_sl.

Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije, 2019

© Evropska unija, 2019

Ponovna uporaba je dovoljena z navedbo vira. Politiko ponovne uporabe dokumentov Evropske komisije ureja Sklep 2011/833/EU (UL L 330, 14.12.2011, str. 39).

Za vsako uporabo ali reprodukcijo fotografij ali drugega gradiva, ki ni zaščiten z avtorskimi pravicami EU, je treba pridobiti dovoljenje neposredno od imetnikov pravic.

PRINT	ISBN 978-92-76-09434-0	ISSN 2466-9989	doi: 10.2766/520957	NC-AN-19-021-SL-C
PDF	ISBN 978-92-76-09436-4	ISSN 2466-9997	doi: 10.2766/60397	NC-AN-19-021-SL-N

Cover image: composition with images © istock.com

Pregled izobraževanja in usposabljanja 2019

SLOVENIJA

Zvezek 2 Pregleda izobraževanja in usposabljanja 2019 vključuje osemindvajset poročil o posameznih državah. Temelji na najnovejših kvantitativnih in kvalitativnih dokazih, na podlagi katerih so v njem predstavljeni in ocenjeni glavni nedavni in trenutni ukrepi politike v posamezni državi članici EU. Tako dopolnjuje druge vire informacij, ki ponujajo opis nacionalnih sistemov izobraževanja in usposabljanja.

Oddelek 1 vsebuje statistični pregled glavnih kazalnikov v izobraževanju in usposabljanju. V oddelku 2 so na kratko opredeljene glavne prednosti in pomanjkljivosti nacionalnega sistema izobraževanja in usposabljanja. Oddelek 3 se osredotoča na učitelje in izzive učiteljskega poklica. V oddelku 4 so obravnavane naložbe v izobraževanje in usposabljanje. Oddelek 5 obravnava politike za posodobitev predšolske vzgoje in šolskega izobraževanja. V oddelku 6 so obravnavani ukrepi za posodobitev visokošolskega izobraževanja. Oddelek 7 zajema poklicno izobraževanje in usposabljanje, oddelek 8 pa izobraževanje odraslih.

Dokument je bil dokončan 26. avgusta 2019.

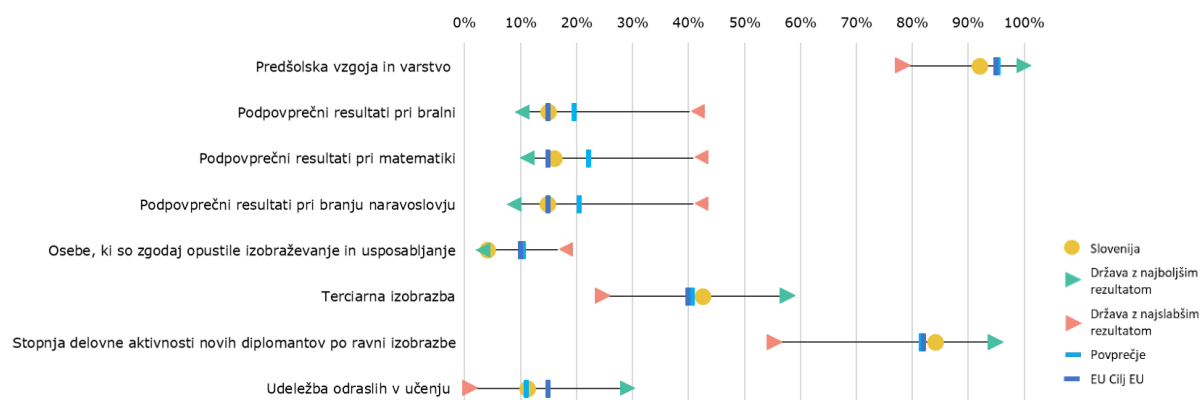
Dodatni, s tem povezani podatki so na voljo na spletu (ec.europa.eu/education/monitor).

1. Ključni kazalniki

		Slovenija		Povprečje EU		
		2009	2018	2009	2018	
Referenčne vrednosti za izobraževanje in usposabljanje za leto 2020						
Osebe, ki so zgodaj opustile izobraževanje in usposabljanje (starost 18–24 let)		5,3%	4,2%	14,2%	10,6%	
Terciarna izobrazba (starost 30–34 let)		31,6%	42,7%	32,3%	40,7%	
Predšolska vzgoja in varstvo (od 4. leta starosti do šoloobvezne starosti)		87,7%	92,1% ¹⁷	90,8%	95,4% ^{17,d}	
Delež 15-letnikov s podpovprečnimi dosežki pri:	bralni pismenosti	21,2%	15,1% ¹⁵	19,5% ^{EU27}	19,7% ¹⁵	
	matematični pismenosti	20,4%	16,1% ¹⁵	22,3% ^{EU27}	22,2% ¹⁵	
	naravoslovni pismenosti	14,8%	15,0% ¹⁵	17,7% ^{EU27}	20,6% ¹⁵	
Stopnja delovne aktivnosti novih diplomantov po ravni izobrazbe (starih 20–34 let, ki so izobraževanje zapustili eno do tri leta pred referenčnim letom)	ISCED 3–8 (skupaj)	82,3%	84,2%	78,3%	81,6%	
Udeležba odraslih v učenju (starost 25–64 let)	ISCED 0–8 (skupaj)	14,8%	11,4%	9,5%	11,1%	
Učna mobilnost	Diplomanti, ki so diplomu pridobili z mobilnostjo (ISCED 5–8)	:	3,6% ¹⁷	:	3,6% ¹⁷	
	Diplomanti, ki so pridobili kreditne točke z mobilnostjo (ISCED 5–8)	:	2,8% ¹⁷	:	8,0% ¹⁷	
Drugi kontekstni kazalniki						
javnofinančni izdatki za izobraževanje kot delež BDP		6,6%	5,4% ¹⁷	5,2%	4,6% ¹⁷	
Naložbe v izobraževanje	ISCED 0	€6 968 ¹²	€6 157 ¹⁶	:	€6 111 ^{15,d}	
	ISCED 1	€7 014 ¹²	€7 496 ¹⁶	€5 812 ^{12,d}	€6 248 ^{15,d}	
	izdatki za javne in zasebne ustanove, na učenca v EUR SKM	ISCED 2	€7 597 ¹²	€9 113 ¹⁶	€6 937 ^{12,d}	€7 243 ^{15,d}
	ISCED 3–4	€5 353 ¹²	€5 343 ¹⁶	:	€7 730 ^{14,d}	
	ISCED 5–8	€8 359 ¹²	€8 839 ¹⁶	€10 549 ^{12,d}	€11 413 ^{15,d}	
Osebe, ki so zgodaj opustile izobraževanje in usposabljanje (starost 18–24 let)	rojeni v državi poročevalki	5,0%	3,6%	13,1%	9,5%	
	rojeni v tujini	13,0% ^u	11,6% ^u	26,1%	20,2%	
Terciarna izobrazba (starost 30–34 let)	rojeni v državi poročevalki	32,2%	45,3%	33,1%	41,3%	
	rojeni v tujini	21,0% ^u	22,1% ^u	27,7%	37,8%	
Stopnja delovne aktivnosti novih diplomantov po ravni izobrazbe (starih 20–34 let, ki so izobraževanje zapustili eno do tri leta pred referenčnim letom)	ISCED 3–4	73,3%	82,4%	72,5%	76,8%	
	ISCED 5–8	88,7%	85,3%	83,8%	85,5%	

Viri: Eurostat; OECD (PISA); podatke o učni mobilnosti je Skupno raziskovalno središče pri Evropski komisiji izračunalo na podlagi podatkov iz podatkovne zbirke UOE. Dodatne informacije so na voljo v Prilogi I in zvezku 1 (ec.europa.eu/education/monitor). Opombe: Povprečja PISA za EU za leto 2009 ne vključujejo Cipra; d = opredelitev se razlikuje, u = majhna zanesljivost, : = ni na voljo, 12=2012, 14=2014, 15 = 2015, 16=2016, 17 = 2017.

Slika 1 Položaj glede na najuspešnejše in najmanj uspešne

Vir: Evropska komisija, izračuni Generalnega direktorata za izobraževanje, mladino, šport in kulturo (GD EAC), ki temeljijo na podatkih Eurostata (anketa o delovni sili za leto 2018 in podatkovna zbirka UOE za leto 2017) in OECD (PISA 2015).

2. Poudarki

- Vključitev v predšolsko vzgojo in varstvo se približuje referenčni vrednosti EU.
- Delež slovenskih dijakov v višjem sekundarnem izobraževanju, vpisanih v poklicno izobraževanje in usposabljanje, je med največjimi v EU, stopnja zaposlenosti takih diplomantov pa je visoka.
- Učiteljev, ki prvič vstopajo na trg dela, je dovolj, vendar bo veliko učiteljev kmalu doseglo upokojitveno starost, v nekaterih kategorijah pa jih je že zdaj premalo.
- Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo je visok, vendar obstajajo velike razlike med moškimi in ženskami ter med osebami, rojenimi v Sloveniji, in tistimi, rojenimi v tujini.

3. Učitelji v žarišču

V učiteljskem poklicu prevladujejo ženske. Slovenija ima na različnih izobraževalnih ravneh 42 166 učiteljev¹. Delež žensk je izjemno velik: v predšolski vzgoji in varstvu jih je 97 %, na primarni in nižji sekundarni stopnji 88 %, v višjem sekundarnem izobraževanju pa 67 %. Ti deleži so nekoliko večji od povprečja EU za predšolsko vzgojo in varstvo ter osnovne šole, vendar znatno večji za sekundarno stopnjo (povprečje EU za nižjo sekundarno stopnjo je 68 %, za višjo sekundarno stopnjo pa 61 %). Moški so v večini le v terciarnem izobraževanju (57 %)². Država nima politik za obravnavo tega neravnovesja.

Zahtevane kvalifikacije za učitelje se razlikujejo glede na izobraževalne ravni; za napredovanje je potrebno stalno strokovno izpopolnjevanje (v nadaljnjem besedilu: SSI). Učitelji v primarnem in sekundarnem izobraževanju morajo imeti najmanj magisterij, vzgojitelji v predšolski vzgoji in varstvu najmanj diplomu prve stopnje, pomočniki vzgojiteljev v predšolski vzgoji in varstvu pa najmanj višjo sekundarno izobrazbo (ZOFI, 2018). SSI poteka v različnih javnih zavodih in pri zasebnih ponudnikih. Udeležba v SSI se zahteva za napredovanje. Napredovati je mogoče v tri višje razrede, in sicer po petih, desetih in petnajstih letih izkušenj. Delež učiteljev, ki se počutijo dobro ali zelo dobro usposobljene za uporabo informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT) za poučevanje (67 %), je precej večji od povprečja EU (39,4 %) (OECD, 2019)³.

Plače učiteljev so sorazmerno nizke, vendar se zvišujejo. Zaradi zmanjšanja financiranja na področju izobraževanja so se plače učiteljev najprej znižale, nato pa so bile zamrznjene (Zakon za uravnoteženje javnih financ, 2012) in so še vedno precej nižje od plač drugih delavcev s terciarno izobrazbo (od 69 % za vzgojitelje v predšolski vzgoji in varstvu do 94 % za učitelje v višjem sekundarnem izobraževanju) (OECD, 2018). Plače so znatno nižje od povprečnih plač učiteljev v EU, ki jih zajemajo podatki OECD. Učitelji so leta 2018 zaradi nezadovoljstva večkrat stavkali. Nova vlada je privolila v tristopenjsko zvišanje plač v javnem sektorju v naslednjih dveh letih, in sicer vsakokrat za štiri odstotke. Razlika med začetno in najvišjo plačo v karieri je večja od povprečja EU: učitelju na nižji sekundarni stopnji se plača v karieri zviša za 79,6 %, povprečje EU pa znaša 64 % (Eurydice, 2018).

Trenutno je učiteljev, ki prvič vstopajo na trg dela, dovolj, vendar se učiteljski kader stara, v nekaterih kategorijah pa že zdaj vlada pomanjkanje. Več kot polovica učiteljev v terciarnem izobraževanju je starejših od 50 let. Delež učiteljev, starejših od 50 let, je manjši na primarni in sekundarni ravni ter v predšolski vzgoji in varstvu, in sicer znaša 38 %, 34 % oziroma 24 %⁴. Zlasti na podeželju primanjkuje strokovnjakov za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami, pomočnikov učiteljev, učiteljev umetnosti, učiteljev razrednega pouka in učiteljev naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike (Prijava, 2018/2019; Prosta delovna mesta, 2019). Poklic je spoštovan in učitelji uživajo zaupanje (Toš, 2004, 2016), vendar se zdi, da je za

¹ Eurostat, podatkovna zbirka UOE, 2017.

² Glej prejšnjo opombo.

³ Leta 2018 je v raziskavi TALIS sodelovalo 23 držav članic: Avstrija, Belgija (francoski del), Belgija (nizozemski del), Bolgarija, Hrvaška, Ciper, Češka, Danska, Anglija (ZK), Estonija, Finska, Francija, Madžarska, Italija, Latvija, Litva, Malta, Nizozemska, Portugalska, Romunija, Slovaška, Slovenija, Španija, Švedska. Raziskava TALIS 2018 zajema učitelje na nižji sekundarni ravni in vodstvene delavce običajnih javnih in zasebnih šol.

⁴ Glej prejšnjo opombo.

moške manj privlačen: 75,4 % učiteljev poroča, da je bilo poučevanje njihova prva poklicna izbira, v primerjavi s 83,4 % učiteljic. Delež učiteljev, ki menijo, da je učiteljski poklic v družbi cenjen (5,6 %), je drugi najmanjši v EU (povprečje EU: 17,7 %) (OECD, 2019). Učitelji so močno povezani v sindikat, ki združuje učitelje z vseh ravni izobraževanja.

Prijav za mesta ravnateljev je dovolj. Ravnatelji se udeležijo enoletnega programa na Šoli za ravnatelje, ki zajema v poučevanje usmerjeno vodenje in naloge poslovodenja, ter letnih programov nadgrajevanja znanj in spretnosti. Udeležujejo se tudi letnih sestankov z ministrom za izobraževanje.

Okvir 1: Projekt „Prva zaposlitev na področju vzgoje in izobraževanja“

Projekt *Prva zaposlitev na področju vzgoje in izobraževanja* diplomantom, ki zaključujejo izobraževanje za učitelja, pomaga pri iskanju prve zaposlitve. Zagotovi se jim praktično usposabljanje za pridobitev kompetenc za neodvisno izobraževalno delo, da lahko uspešno opravijo strokovni izpit in postanejo popolnoma usposobljeni učitelji. Ta projekt je pomemben, ker mladim zagotavlja praktično usposabljanje v šoli in jim omogoča zgodnje aktiviranje.

Osebe, ki želijo sodelovati, se ne morejo neposredno prijaviti v ta program. Institucije (šole, vrtci ali druge izobraževalne institucije) se prijavijo⁵ za izvajanje usposabljanja in začasno zaposlijo učitelje začetnike ter morajo, potem ko zaključijo projekt, potrditi ponudbo za nadaljnjo zaposlitev.

Projekt financirata Evropski socialni sklad (ESS) ter Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport v okviru operativnega programa EU za obdobje 2014–2020 in jamstva za mlade. Izvaja se četrto leto, skupni stroški pa do zdaj znašajo nekaj več kot 8 milijonov EUR. Med letoma 2016 in 2019 se je usposabljal 658 učiteljev začetnikov in pomočnikov učiteljev. Sredstva za leto 2019 znašajo 1,5 milijona EUR (od tega 1,2 milijona EUR iz ESS)⁶.

4. Naložbe v izobraževanje in usposabljanje

Slovenija vlaga v izobraževanje in usposabljanje več od povprečja EU, čeprav so se izdatki med zadnjim upadom gospodarske rasti močno zmanjšali. Leta 2017 je za izobraževanje porabila 5,4 % svojega BDP, medtem ko je povprečje EU 4,6 %, delež skupnih javnofinančnih izdatkov za izobraževanje (12,6 %) pa prav tako presega povprečje EU (10,2 %). Vendar je bilo pred krizo za izobraževanje namenjenih 6,5 % BDP. Sektor izobraževanja je utrpel največja zmanjšanja javnih izdatkov, od katerih si še ni opomogel, ta zmanjšanja pa so najbolj prizadela sekundarni in terciarni sektor izobraževanja⁷, čeprav so se izdatki za terciarno izobraževanje v zadnjih treh letih začeli povečevati. Nova vlada je obljubila, da bo povrnila delež BDP, namenjen za izobraževanje, na 6 % (kolektivna pogodba iz leta 2018), povečanja pa so predvidena v proračunu za leto 2019 (Proračun, 2019).

Odločbo Ustavnega sodišča o vprašanju javnega financiranja zasebnih osnovnih šol je Parlament potrdil. Ustavno sodišče je leta 2015 odločilo, da mora vlada vse programe zasebnih osnovnih šol financirati v celoti in ne le 85-odstotno kot zdaj. Ta odločba je sprožila obsežno razpravo, saj nasprotniki trdijo, da bi večji izdatki za zasebne šole zmanjšali izdatke za javno mrežo. V odgovor na sodbo je bil Parlamentu predložen osnutek zakona. Parlament je vložil veto na spremembo, s katerimi bi se zmanjšala državna sredstva za zasebne osnovne šole, pri čemer je trdil, da bi bilo to v nasprotju z odločbo Ustavnega sodišča.

⁵ Glej: http://www.mizs.gov.si/si/javne_objave_in_razpisi/okroznice/arhiv_okroznic/okroznice_razpisi_in_javna_narocila/javni_razpisi/?tx_t3javnirazpis_pi1%5Bshow_single%5D=1653

⁶ Glej: <http://www.eu-skladi.si/si/aktualno/novice/evropska-sredstva-za-prvo-zaposlitev-na-podrocju-vzgoje-in-izobrazevanja-3>

⁷ Eurostat, COFOG, 2017.

5. Posodobitev predšolske vzgoje in šolskega izobraževanja

Udeležba v predšolski vzgoji in varstvu se hitro povečuje; nov program ponuja brezplačno predšolsko vzgojo in varstvo v zadnjem letu pred obveznim šolanjem. V obdobju 2007/2008–2018/2019 se je število otrok, vpisanih v predšolsko vzgojo in varstvo (v starosti od 1 do 5 let) povečalo za več kot 41 % (z 61 359 na 89 600 otrok) (SORS 2018, MZŠŠ 2018, 2019). Udeležba otrok, mlajših od treh let, v predšolski vzgoji in varstvu je visoka; leta 2017 je bila 44,8-odstotna (povprečje EU: 34,2 %)⁸. Udeležba otrok v starosti od štirih let do šoloobvezne starosti je bila leta 2017 92,1-odstotna, kar je še vedno pod referenčno vrednostjo EU za leto 2020, ki znaša 95%, in povprečjem EU, ki znaša 95,4 %. Vendar se je od leta 2013 povečala za 2,3 odstotne točke. Udeležba je nizka med otroki, ki živijo v slabih socialno-ekonomskih razmerah in prihajajo iz migrantskih družin, tj. prav med tistimi, ki bi imeli od udeležbe v predšolski vzgoji in varstvu največ koristi, saj bi pomagala pri njihovi socialno-ekonomski in kulturni integraciji ter jim zagotovila dolgoročne izobraževalne koristi⁹. Od jeseni 2018 lahko vrtci zaprosijo za državna sredstva, da bi otrokom, ki še niso bili vključeni v predšolsko vzgojo in varstvo, ponudili brezplačno udeležbo v kratkih programih, ki obsegajo 240 ur na leto, v zadnjem letu pred vstopom v osnovno šolo. Vendar je takih prošelj trenutno zelo malo.

Učni uspeh v slovenskih šolah je razmeroma dober. Stopnja zgodnjega opuščanja šolanja, ki je v Sloveniji le 4,2-odstotna, je precej nižja od povprečja EU, ki je 10,6 %, in nacionalnega cilja strategije Evropa 2020, ki je 5 %. Rezultati raziskave PISA kažejo, da so pri slovenskih 15-letnikih znanja in spretnosti pri matematični, bralni in naravoslovni pismenosti v povprečju dobri. Delež učencev s podpovprečnimi učnimi dosežki na vseh treh področjih je blizu referenčni vrednosti iz okvira za izobraževanje in usposabljanje 2020, ki znaša manj kot 15 % (samo pri matematiki je nekoliko večji, tj. 16,1 %). Skrb vzbujajoča je velika razlika med spoloma pri dosežkih, saj so pri branju rezultati dečkov bistveno slabši (OECD, 2016).

V okviru dveh pilotnih projektov se proučujejo možnosti za nadaljnje izboljšanje primarnega izobraževanja. V 20 šolah je bilo eksperimentalno ponovno uvedeno eksterno preverjanje znanja po zaključenem tretjem razredu osnovne šole. Namen je učiteljem pomagati pri načrtovanju njihovega prihodnjega poučevanja in izboljšati njegovo kakovost. Drug pilotni projekt vključuje uvedbo obveznega drugega tujega jezika v sedmem razredu in poučevanje prvega tujega jezika od prvega razreda v 20 šolah.

Digitalne spretnosti so pod povprečjem EU. Digitalne spretnosti zaposlenih v starosti od 25 do 64 let so nekoliko pod povprečjem EU, kar velja tudi za deleža posameznikov v starosti od 16 do 74 let, ki redno uporabljajo internet (79 % v primerjavi s 83 %) ali ki imajo osnovne ali več kot osnovne digitalne spretnosti¹⁰. Slovenski učenci so v zadnji mednarodni raziskavi računalniške in informacijske pismenosti (ICILS) na splošno dosegli dobre rezultate. Vendar jih veliko, tj. 36 %, ni doseglo druge težavnostne stopnje (kar pomeni, da je raven njihovih digitalnih spretnosti nizka), 8 % pa jih ni doseglo prve stopnje (kar pomeni, da je stopnja njihovih digitalnih spretnosti zelo nizka) (IEA, 2014).

Okvir 2: „Le z drugimi smo“

Projekt „Le z drugimi smo“¹¹ je namenjen usposabljanju 10 000 strokovnih delavcev in vodij na vseh ravneh na področju socialnih in državljskih medkulturnih kompetenc za spodbujanje vključevanja migrantov in sprejemanja različnosti, podpiranje hitrejšega odkrivanja morebitnih konfliktov ter razvoj medkulturnih odnosov in reševanja konfliktov. Udeleženci se učijo, kako ta pristop vključiti v vse učne ure za pomoč pri vključevanju učencev migrantov in za pomoč učencem pri zavedanju, da različnost bogati.

Ta projekt je del večjega projekta, namenjenega krepitvi socialnih in državljskih kompetenc pedagoškega osebja, ki ga financirata slovensko Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport ter

⁸ Eurostat, DESI, 2017.

⁹ Pregled izobraževanja in usposabljanja, Zvezek I.

¹⁰ Eurostat, DESI, 2017.

¹¹ Glej: <https://isim.zrc-sazu.si/en/programi-in-projekti/only-with-others-are-we>

in

<https://lezdrugimismo.si/sl/predstavitev-projekta-katalog-zgibanka>.

Evropski socialni sklad (ESS). Proračun je 1 milijon EUR, od tega 800 000 EUR iz ESS.

Projekt „Le z drugimi smo“ se izvaja v obdobju 2016/2017–2020/2021. Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ter Pedagoški inštitut z zunanjo pomočjo izvajata pet brezplačnih 16-urnih tečajev strokovnega usposabljanja z naslednjimi naslovi:

- (1) Živeti raznolikost: vključevanje priseljencev in slovenščina;
- (2) Ničelna toleranca do nasilja: izzivi in težave;
- (3) Spoštljiva komunikacija in reševanje konfliktov;
- (4) Izzivi sodobne družbe v šoli in vrtcu;
- (5) Medkulturni odnosi in integracija v vzgojno-izobraževalni praksi.

Seminarji zajemajo teoretične informacije o ustreznih pedagoških pristopih in strategijah ter aktivno učenje prek razprav, delavnic, igranja vlog, reševanja problemov in študij primerov.

Usposabljanje se izvaja na treh ravneh:

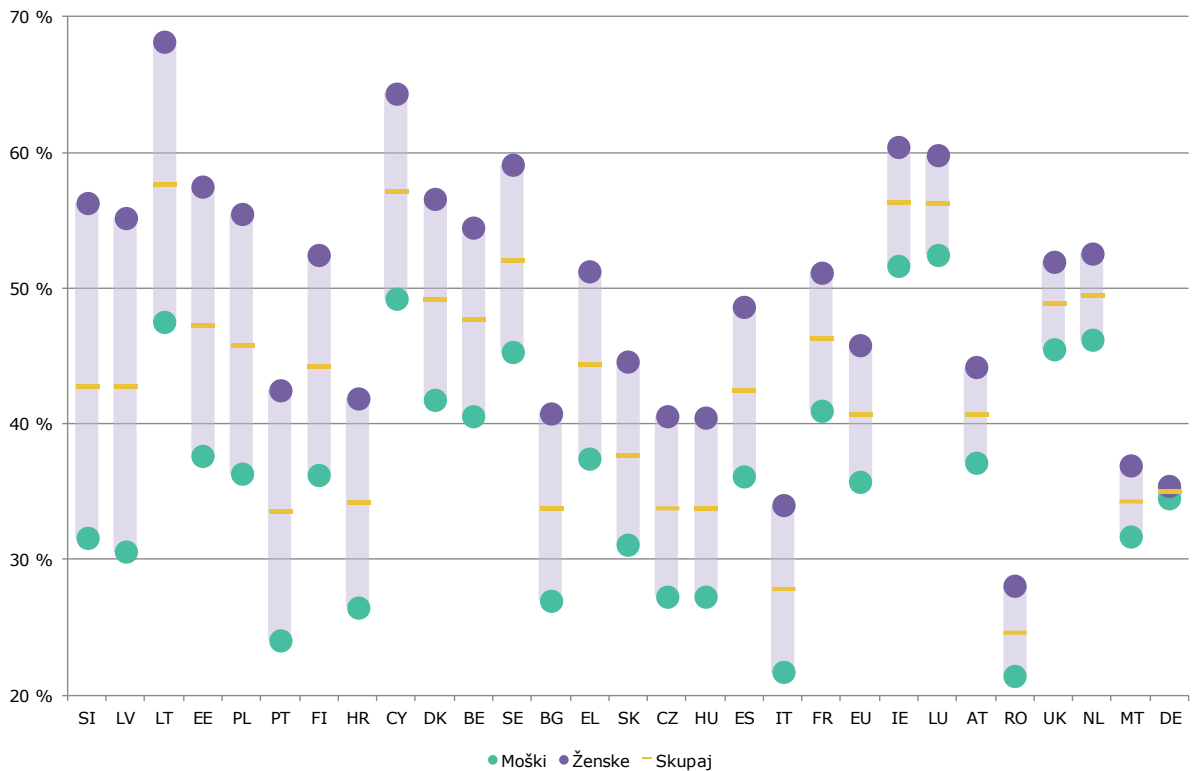
- (1) regionalno usposabljanje v vseh 12 regijah – izvaja se enkrat letno v vsaki regiji in traja dva dni (petek in sobota);
- (2) nacionalno usposabljanje v prostorih Znanstvenoraziskovalnega centra slovenske akademije znanosti in umetnosti, dvakrat letno;
- (3) usposabljanje za vse pedagoško osebje v predšolskem/primarnem/sekundarnem izobraževanju v posameznih šolah, ki se nato prilagodi njihovim potrebam in se na njihovo željo izvede v dveh, treh ali štirih dneh.

6. Posodobitev visokošolskega izobraževanja

Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo je visok in cilji so bili doseženi, vendar skrb vzbuja precejšen padec v zadnjem letu ter velike razlike med moškimi in ženskami ter med osebami, rojenimi v Sloveniji, in tistimi, rojenimi v tujini. Slovenija je že leta 2013 dosegla svoj nacionalni cilj glede 40-odstotnega deleža prebivalstva s terciarno izobrazbo. Delež oseb s terciarno izobrazbo se je še naprej povečeval do leta 2017, ko je znašal 46,4 % in je bil tako precej nad povprečjem EU (39,9 %). Vendar se je leta 2018 možno zmanjšal, tj. na 42,7 %. Čeprav je do tega zmanjšanja prišlo tako pri moških kot pri ženskah, je bolj izrazito pri moških, kjer se je delež oseb s terciarno izobrazbo zmanjšal s 34,7 % v letu 2017 na 31,6 % v letu 2018. K temu zmanjšanju so morda delno prispevali vsi starejši diplomanti, ki so zaključili predbolonjske programe do leta 2016. Razlika med deležem žensk in moških s terciarno izobrazbo je največja v EU (56,3 % v primerjavi z 31,6 %) ¹². Obstaja tudi zelo velika razlika med osebami, rojenimi v Sloveniji (45,3 %), in osebami, rojenimi v tujini (22,1 %), kar še toliko bolj velja za osebe, rojene v državi, ki ni država EU (samo 12,9 %).

¹² Zdi se, da bo ta razlika med spoloma obstajala še naprej. Leta 2017 so ženske predstavljale skoraj dve tretjini študentov v Sloveniji (61,3 % v primerjavi z 38,7 % moških).

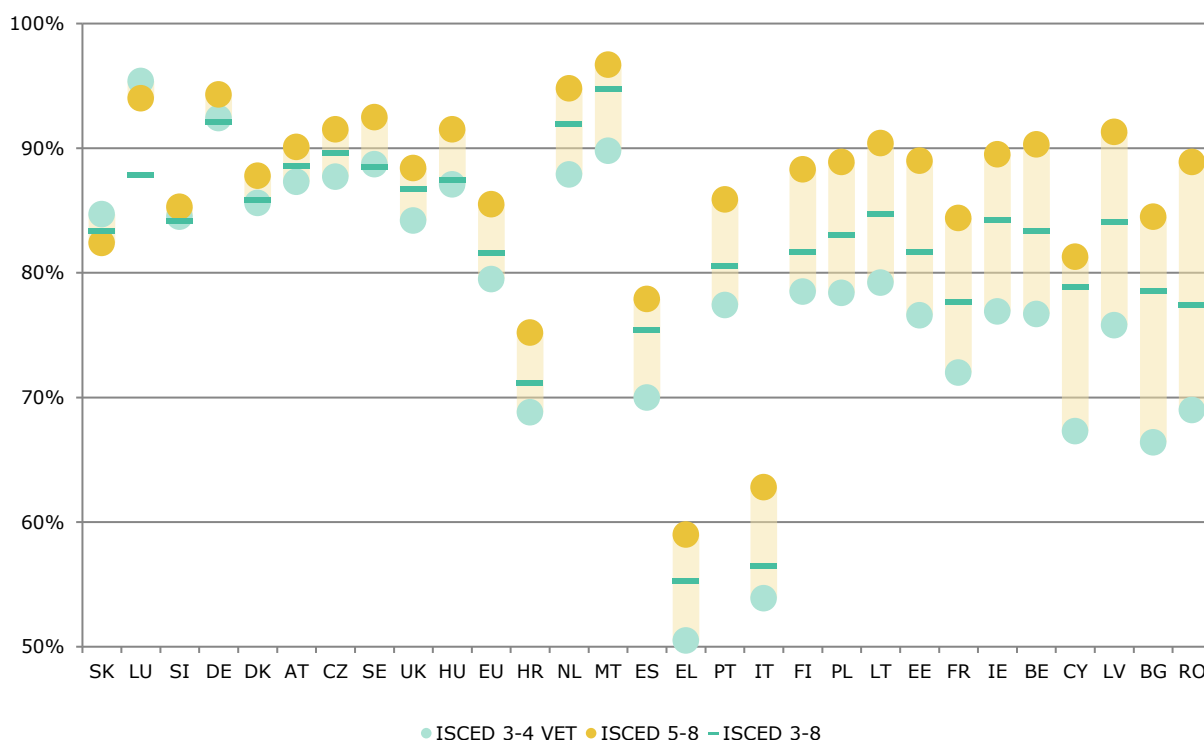
Slika 2 Terciarna izobrazba po spolu, 2018

Vir: Eurostat, anketa o delovni sili.

Veliko upadanje števila študentov, ki se vpišejo v terciarno izobraževanje, se v zadnjih letih upočasnjuje. Medtem ko se je v zadnjih petih letih skupno število študentov zmanjšalo za 18 159, pa je bil ta upad števila v zadnjem letu precej manjši (4 818 študentov manj kot v obdobju 2015–2016 in 1 251 študentov manj kot v obdobju 2016–2017)¹³. Poleg demografskih trendov je eden od razlogov za upad števila vpisov uvedba ukrepov za preprečevanje fiktivnih vpisov leta 2012. Eden od možnih dejavnikov je lahko dejstvo, da je stopnja zaposlenosti novih visokošolskih diplomantov (85,3 %) le nekoliko višja od stopnje zaposlitve tistih, ki so zaključili poklicno srednjo šolo (84,5 %), kar je najmanjša razlika med njimi v EU. Stopnja zaposlenosti vseh novih diplomantov (ISCED 3-8) je v Sloveniji (84,2 %) višja od referenčne vrednosti EU za leto 2020 (82 %) in povprečja EU (81,6 %) v letu 2018. Ta stopnja se je znižala v obdobju od leta 2010 (80,7 %) do leta 2014 (70,1 %), vendar se od takrat zvišuje in je trenutno najvišja od leta 2010.

¹³ Eurostat, podatkovna zbirka UOE, 2017.

Slika 3 Stopnja zaposlenosti novih diplomantov po ravni ISCED, 2018

Vir: Eurostat, anketa o delovni sili.

Slovenija je razvila mehanizem sledenja diplomantov. Ta mehanizem je bil razvit kot dodatni modul obstoječe evidence visokošolskih institucij in študijskih programov – eVŠ. Omogočati bi moral spremljanje poklicnih poti študentov, ki so diplomirali na visokošolskih institucijah (MIZS, 2019b), in pozitivno prispevati k zadovoljevanju potreb diplomantov terciarnega izobraževanja na trgu dela. Tako bi moral pomagati pri obveščanju oblikovalcev politike, univerz in študentov o zaposljivosti diplomantov različnih študijev.

Slovenija še naprej izpopolnjuje svoje mehanizme financiranja za visokošolsko izobraževanje. Potem ko je leta 2016 uvedla financiranje visokošolskih institucij na podlagi uspešnosti, je leta 2018 analizirala njegovo izvajanje in opredelila zadeve, ki bi jih bilo treba izboljšati, za naslednji krog pogajanj o sporazumih, ki temeljijo na uspešnosti. Spomladi 2019 je Evropsko komisijo in sorodne institucije iz šestih držav, ki so ji pred tem svetovale glede vzpostavitve novega sistema, povabila na dogodek, povezan z nadaljnjim spremljanjem, da bi pregledali njegovo začetno izvajanje. Dogodka so se udeležili nacionalni deležniki, na njem pa so se obravnavale možnosti za izboljšanje pogajanja o sporazumih, ki temeljijo na uspešnosti, mehanizmov dodeljevanja, opredelitev prednostnih nalog in kazalnikov ter spremljanja izvajanja.

7. Posodobitev poklicnega izobraževanja in usposabljanja

Delež dijakov v višjem sekundarnem poklicnem izobraževanju in usposabljanju ter stopnja zaposlenosti diplomantov poklicnega izobraževanja in usposabljanja sta zelo visoka. Leta 2017 se je v formalne programe poklicnega izobraževanja in usposabljanja vključilo 21 378 novih dijakov, tj. skoraj 9 % manj kot leta 2016, in sicer zaradi demografskih razlogov. Vendar se je skupno število dijakov, vpisanih v programe višjega sekundarnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja, leta 2017 v primerjavi s prejšnjimi leti nekoliko povečalo; 70,9 % dijakov na višji sekundarni ravni je obiskovalo poklicne programe, kar je med največjimi deleži v EU in precej več od povprečja EU (47,8 %). Dijaki, vpisani v programe poklicnega izobraževanja in usposabljanja, so se na delovnem mestu izobraževali v omejenem obsegu – za nobenega od programov poklicnega izobraževanja in usposabljanja se ne poroča, da bi združeval šolske programe in programe delovne prakse (vendar glej pilotni ukrep, opisan v nadaljevanju), toda vsi programi poklicnega izobraževanja in usposabljanja vključujejo praktični pouk v šoli. Stopnja zaposlenosti novih diplomantov poklicnega izobraževanja in usposabljanja se je v letu 2018

bistveno zvišala, in sicer z 62,4 % v letu 2015 na 84,5 %, pri čemer je bila leta 2018 precej nad povprečjem EU, ki je znašalo 79,5 %.

Spremembe Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju so začele veljati septembra 2018. Osredotočajo se na: ocenjevanje kakovosti učenja na delovnem mestu, vzpostavitev registra učnih mest na nacionalni ravni ter uvedbo spričevala, s katerim se delodajalcem zagotavljajo podrobne, enotne in mednarodno primerljive informacije o poklicnih kvalifikacijah v skladu s prilogo k spričevalu Europass. Druge spremembe so namenjene olajšanju vključevanja migrantov v sekundarno izobraževanje, pri čemer se tistim, ki nimajo dokazila o prejšnjem izobraževanju, omogoči, da se vpišejo v višje sekundarno izobraževanje, in sicer z opravljanjem izpita, in zagotovijo intenzivni tečaji slovenščine v šolah v prvem letu. Pravna obveznost spremljanja diplomantov poklicnega izobraževanja in usposabljanja zdaj ni določena, vendar je spremljanje del nacionalnih kazalnikov zagotavljanja kakovosti.

Po sprejetju Zakona o vajištvu leta 2017 so se v Sloveniji še naprej krepila vajištva, število vajencev pa se je v obdobju 2018–2019 bistveno povečalo. Projekt „Prenova srednjega poklicnega izobraževanja“, ki ga financira ESS, se je začel izvajati leta 2017 v štirih poklicnih programih. V obdobju 2018–2019 se je razširil s štirimi dodatnimi programi (steklar, papirničar, slikopleskar-črkoslikar, strojni mehanik); še štirje, ki bodo na voljo v 21 srednjih poklicnih šolah, bodo dodani v obdobju 2019–2020. Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje (CPI) je leta 2018 izvedel prvo ocenjevanje pilotne faze, pri čemer je predstavil pozitivne povratne informacije vajencev in podjetij ter opredelil nekatera področja, na katerih so potrebne izboljšave, povezane z mehanizmi podpore za podjetja in statusom vajenca. Na podlagi tega ocenjevanja je oblikoval „Model okvira za nadaljnji razvoj sodobnega vajištva“, pripravil pa bo tudi praktične smernice o načrtovanju, izvajanju, spremljanju in ocenjevanju vajištev ter o usposabljanju vodij usposabljanja v podjetjih.

Več pobud podpira poklicni razvoj učiteljev in vodij usposabljanja v poklicnem izobraževanju in usposabljanju. Triletni projekt ESS z naslovom „Krepitev kompetenc pedagoškega osebja na področju upravljanja inovativnega izobraževalnega zavoda“ („Strengthening the competences of education staff in the field of managing an innovative educational institute“) se je končal leta 2018 (nedavno se je začela izvajati nadgradnja projekta ESS). Dejavnosti so vključevale razvoj zagotavljanja kakovosti v poklicnih šolah, spodbujanje podjetništva, inovativne metode poučevanja ter nadaljnji razvoj pedagoških znanj in spretnosti učiteljev. Poleg tega je CPI analiziral poznavanje in uporabo IKT ter mnenja o njej pri učiteljih v poklicnem izobraževanju in usposabljanju pri načrtovanju in uvajanju digitalnih kompetenc v programe poklicnega izobraževanja in usposabljanja. Rezultati so bili vključeni v usposabljanje približno 70 učiteljev v 12 poklicnih šolah v obdobju 2018–2019, pri čemer so jim pomagali razvijati digitalne kompetence pri učencih.

8. Razvoj izobraževanja odraslih

Delež nizkokvalificiranih odraslih je majhen, medtem ko je udeležba v izobraževanju odraslih le nekoliko nad povprečjem EU. Razmeroma majhen delež odraslih (11,9 %) ima največ nižjo sekundarno izobrazbo, medtem ko je povprečje EU 21,9 %. Delež nizkokvalificiranih odraslih, ki so zaposleni (51,3 %), je pod povprečjem EU (56,8 %). V Sloveniji je imelo 11,4 % odraslih, starih od 25 do 64 let, v zadnjih štirih tednih učno izkušnjo (povprečje EU: 11,1 %). Vendar se je ta stopnja udeležbe od leta 2010, ko je bila 16,4-odstotna, močno znižala. Samo 70 000 delovnih mest je opredeljenih kot poklici za preprosta dela in jih lahko zasedejo nizko usposobljeni delavci; to opozarja na potrebo po večjih prizadevanjih za izpopolnjevanje in preusposabljanje, saj je nizkokvalificiranih odraslih skupaj približno 140 000 in le 1 000 odraslih vsako leto pridobi višjo sekundarno izobrazbo. Leta 2019 je Slovenija od Sveta EU prejela priporočilo, naj „poveča zaposljivost nizko usposobljenih in starejših delavcev s povečanjem pomena izobraževanja in usposabljanja za trg dela, vseživljenjskim učenjem in aktivacijskimi ukrepi, vključno z boljšim digitalnim opismenjenjem“. (Svet EU, 2019).

Še naprej se zagotavlja podpora za vzpostavitev okvirov znanj in spretnosti ter za razvoj znanj in spretnosti, tudi za nizko usposobljene. Slovenija je v sodelovanju z OECD zaključila drugo fazo nacionalne strategije razvoja in uporabe spretnosti ter prejela osem priporočil za izboljšanje upravljanja izobraževanja odraslih. Kar zadeva priporočila, je Slovenija začela izvajati postopek iz novega nacionalnega programa izobraževanja odraslih (2021–2030). V obdobju 2018–

2022 več projektov podpira izpopolnjevanje nizko usposobljenih odraslih in zagotavlja pomoč za povečanje njihove zaposljivosti (projekti Munera, Panup in Atena).

Nov Zakon o izobraževanju odraslih opredeljuje zagotavljanje programov za izobraževanje odraslih in podpornih dejavnosti, ki se bodo zagotavljale kot javna storitev. Najpomembnejša trenutna dejavnost je priprava novega nacionalnega programa izobraževanja odraslih, ki bo opredeljeval nacionalno politiko za izobraževanje odraslih, predstavljal podlago za konkretno načrtovanje in dopolnjeval Zakon o izobraževanju odraslih. Ciljnim skupinam primanjkuje ključnih kompetenc, življenjskih veščin ter posebnih spretnosti, potrebnih za njihovo delo. Izvajanje bo zahtevalo dodatno osebje z različnimi profili.

Trenutno je ponudba učiteljev odraslih komaj v ravnovesju s povpraševanjem, ustrezno usposobljenih vodij usposabljanja in izobraževalnega osebja za nadaljnje poklicno izobraževanje in usposabljanje pa primanjkuje. Pričakuje se, da bo v prihodnosti potrebnih več učiteljev odraslih z različnimi profili. Učitelji odraslih bodisi obiskujejo univerzitetni program na Filozofski fakulteti v Ljubljani bodisi diplomirajo na drugih univerzitetnih programih s področja družbenih in humanističnih ved ter se nato vpišejo v poseben enoletni program pedagoško-andragoškega usposabljanja. Andragoški center Slovenije podpira izvajanje in zagotavljanje tečajev opismenjevanja za različne ciljne skupine odraslih, zagotavljanja kakovosti, smernic za odrasle učence, samoizobraževanja, promocijskih dejavnosti in ocenjevalnih študij.

9. Viri

Cedefop (v pripravi). „Developments in vocational education and training policy in 2015-19: Slovenia“ (Razvoj politike poklicnega izobraževanja in usposabljanja v obdobju 2015–2019: Slovenija). *Spremljanje in analiza politik poklicnega izobraževanja in usposabljanja, ki ju izvaja Cedefop*.

Cedefop (v pripravi). *Vocational education and training in Slovenia: short description*. (Poklicno izobraževanje in usposabljanje v Sloveniji: kratak opis). Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije.

Svet Evropske unije (2019), priporočilo Sveta v zvezi z nacionalnim programom reform Slovenije za leto 2019 in mnenje Sveta o programu stabilnosti Slovenije za leto 2019.

Eurydice (2018). *Teachers' and School Heads' Salaries and Allowances in Europe – 2016/17 (Plače in nadomestila učiteljev in ravnateljev v Evropi – 2016/17)*.

IEA (2014) https://www.iea.nl/fileadmin/user_upload/Publications/Electronic_versions/ICILS_2013_International_Report.pdf

Knavs, S.; Šlander, M. (2019). „Vocational education and training in Europe – Slovenia“ (Poklicno izobraževanje in usposabljanje v Sloveniji) *Poročila Cedefop ReferNet o poklicnem izobraževanju in usposabljanju v Evropi za leto 2018*. http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2019/Vocational_Education_Training_Europe_Slovenia_2018_Cedefop_ReferNet.pdf

Kolektivna pogodba za področje vzgoje in izobraževanja (2018). <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=KOLP19>

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZS) (2018). Novice pred začetkom šolskega leta.

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZS) (2019). Predšolska vzgoja v številkah. http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_predsolsko_vzgojo_in_osnovno_solstvo/predsolska_vzgoja/predsolska_vzgoja_v_stevilkah/

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZS) (2019b). Vzpostavitev sistema za zaposljivost visokošolskih diplomantov v Sloveniji in posodobitev eVŠ (2018–2020). http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_visoko_solstvo/evs/evs_analize/

OECD (2016), PISA 2015 Results (Volume I): Excellence and Equity in Education (Rezultati PISA 2015 (zvezek I): Odličnost in pravičnost v izobraževanju), PISA, OECD Publishing, Pariz. <https://doi.org/10.1787/9789264266490-en>

OECD (2018), *Education at a Glance 2018: OECD Indicators (Kratek pregled izobraževanja 2018: kazalniki OECD)*, OECD, <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2018-en>

OECD (2019), *TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners (Rezultati raziskave TALIS 2018 (zvezek I): Učitelji in ravnatelji kot vseživljenjski učenci)*, TALIS.

Prijave (2018/19). Prijave (prve želje) za vpis v prvi letnik, študijsko leto 2018/19. <http://portal.evs.gov.si/documents/10157/8e5f2250-fc90-440a-8a90-61d746fe9be7>

Proračun (2019). Razrez proračunskih odhodkov za rebalans 2019. http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/mediji/2018/DECEMBER/Razrez_proracunskih_odhodkov_za_rebalans_2019.pdf

Prosta delovna mesta (2019). https://www.ess.gov.si/iskalci_zaposlitve/prosta_delovna_mesta/seznam

Statistični urad Republike Slovenije – SURS (2018). Tudi v šolskem letu 2017/18 osnovnošolcev več, srednješolcev pa manj kot pretekla leta. <https://www.stat.si/StatWeb/en/news/Index/7398>

Toš (2004). Vrednote v prehodu III. Slovensko javno mnenje 1999–2004. Ljubljana: FDV.

Toš (2016). Vrednote v prehodu X. Slovensko javno mnenje 2010–2016. Ljubljana: FDV.

Skupna podatkovna zbirka – metodologija Unesca, OECD in Eurostata UOE, 2017.

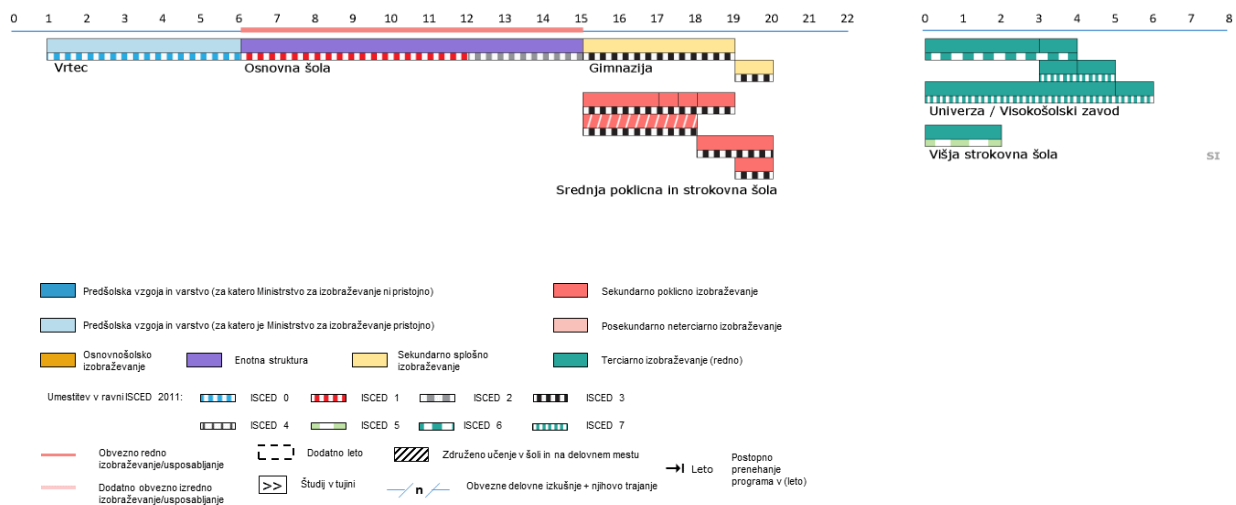
Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFI) (2018).
<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO445>

Zakon za uravnoteženje javnih financ (ZUJF) (2012). Ljubljana: Uradni list. Objavljeno na:
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6388>

Priloga I: Viri ključnih kazalnikov

Kazalnik	Spletna koda podatkov Eurostata
Mladi, ki zgodaj opustijo šolanje	edat_lfse_14 + edat_lfse_02
Terciarna izobrazba	edat_lfse_03 + edat_lfs_9912
Predšolska vzgoja in varstvo	educ_uoe_enra10
Podpovprečni rezultati pri bralni, matematični in naravoslovni pismenosti	OECD (PISA)
Stopnja zaposlenosti novih diplomantov	edat_lfse_24
Udeležba odraslih v učenju	trng_lfse_03
Javni izdatki za izobraževanje kot delež BDP	gov_10a_exp
Izdatki za javne in zasebne ustanove na učenca	educ_uoe_fini04
Učna mobilnost:	
– diplomanti, ki so diplomo pridobili z mobilnostjo	<i>Izračun JRC na podlagi podatkov Eurostata/UIS/OECD</i>
– diplomanti, ki so pridobili kreditne točke z mobilnostjo	

Priloga II: Struktura izobraževalnega sistema

Vir: Evropska komisija/EACEA/Eurydice, 2018. The Structure of the European Education Systems 2018/19: Schematic Diagrams (Struktura evropskih izobraževalnih sistemov v šolskem letu 2018/2019: shematski diagrami). Eurydice Facts and Figures. Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije.

Pripombe in vprašanja v zvezi s tem poročilom so dobrodošli in jih lahko pošljete po e-pošti na naslov:
 Marina GRŠKOVIC
Marina.Grskovic@ec.europa.eu
 ali
EAC-UNITE-A2@ec.europa.eu

Povzetek

Bistvene ugotovitve meddržavne analize

Bistvene ugotovitve analize po državah

Povzetek

Med vsemi dejavniki v šolskem okolju veljajo učitelji za tiste, ki najbolj vplivajo na učne rezultate učencev. Hkrati se več kot 60 %¹⁴ javnih izdatkov v izobraževanju v EU namenja učiteljem. Pri vsakem prizadevanju politike za izboljšanje rezultatov izobraževanja (ali učinkovitosti izobraževanja in usposabljanja) je zato treba skrbno preučiti vlogo učiteljev in poiskati načine, kako pomagati učiteljem, da bodo dosegali odličnost v svojem zahtevnem poklicu. Novi dokazi, zbrani z raziskavo OECD TALIS, prinašajo jasnejšo sliko o učiteljih. Podatki iz nedavne raziskave so bili uporabljeni v Pregledu izobraževanja in usposabljanja 2019, ki vsebuje posebno analizo šolskih učiteljev v EU. Kot edinstven vir informacij o motivaciji učiteljev, vseživljenjskem učenju in karieri lahko novi dokazi iz raziskave TALIS 2018 pomagajo oblikovalcem politike preprečevati in reševati izzive ter posledično izkoristiti polni potencial učiteljev.

Delu, posvečenemu učiteljem, v Pregledu 2019 sledi analiza obstoječih ciljev, ki jih je Svet Evropske unije sprejel v okviru strateškega okvira za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju 2020 („referenčne vrednosti EU“). V tem delu poročila so predstavljeni najnovejši podatki o udeležbi v vzgoji in izobraževanju v zgodnjem otroštvu; zgodnji opustitvi izobraževanja in usposabljanja; zaključeni terciarni izobrazbi; podpovprečnih dosežkih na področju osnovnih znanj in spretnosti; stopnji zaposlenosti novih diplomantov; izobraževanju odraslih in učni mobilnosti v visokem šolstvu. Nato v Pregledu 2019 sledi analiza o kazalnikih izobraževanja, uporabljenih pri drugih uveljavljenih ali nastajajočih prednostnih nalogah, vključno s podjetniškim izobraževanjem, digitalnim izobraževanjem in večjezičnostjo. Za konec so analizirane javne naložbe v izobraževanje in usposabljanje.

V središču učenja: učitelji

Izobraževalni sistemi se po vsej EU spopadajo s številnimi izzivi, povezanimi z učitelji. V številnih državah že primanjkuje učiteljev ali pa se bo to kmalu zgodilo, in sicer na splošno, na posameznih področjih (zlasti v naravoslovju, tehnologiji, inženirstvu in matematiki) ali posameznih območjih. Zaradi deleža učiteljev, ki so stari 50 let ali več, bo moralo 23 držav EU, ki so sodelovale v raziskavi TALIS 2018, približno v desetih letih zamenjati okoli eno tretjino svoje populacije učiteljev. Vsaj pet držav EU bo moralo v istem obdobju zamenjati približno polovico svojih učiteljev na sekundarni ravni (Italija, Bolgarija, Litva, Estonija, Grčija in Latvija; enako velja za učitelje na primarni ravni v prvih treh državah).

Za uspešno zamenjavo populacije učiteljev je treba upoštevati ključne dejavnike, kot so število učencev, ki se odločijo za pridobitev pedagoške izobrazbe, število novih učiteljev, ki začnejo opravljati ta poklic, in število učiteljev, ki končujejo to delo. Za rešitev tega izziva je treba povečati privlačnost učiteljskega poklica in ponuditi dobre delovne pogoje, da ljudje ne zapustijo tega poklica.

Po podatkih iz raziskave samo 18 % učiteljev iz nižjega sekundarnega izobraževanja v EU meni, da je njihov poklic v družbi spoštovan, pri čemer se njihov delež z nabiranjem učiteljskih izkušenj zmanjšuje. Podobno je v številnih državah EU med bolj izkušenimi učitelji znatno manjši delež tistih, ki bi se ponovno odločili za ta poklic. Povsod je poseben izziv, kako za poučevanje navdušiti

---

¹⁴ Izračun GD za izobraževanje in kulturo (GD EAC) na podlagi statističnih podatkov Eurostata o javnih financah, referenčno leto 2017 (gov_10a_exp).

moške, zlasti v primarnem in predprimarnem izobraževanju, kjer je delež žensk 85- oziroma 96-odstoten.

Plače učiteljev se ne morejo vselej primerjati s plačami drugih enako usposobljenih strokovnjakov. Med državami EU z razpoložljivimi podatki v štirih (na Češkem, Slovaškem, v Italiji in na Madžarskem) učitelji na vseh ravneh izobraževanja zaslužijo manj kot 80 % plače ostalih delavcev s terciarno izobrazbo. V večini držav članic učitelji na primarni, zlasti pa na predprimarni ravni zaslužijo manj kot učitelji na sekundarni ravni. V sekundarnem izobraževanju je zakonsko določena plača učiteljev v višjem sekundarnem izobraževanju pogosto višja od tiste v nižjem.

Primanjkuje tudi učiteljev s posebnimi profili. Skoraj 40 % ravnateljev v nižjem sekundarnem izobraževanju v EU pravi, da pomanjkanje učiteljev za poučevanje učencev s posebnimi potrebami negativno vpliva na kakovost pouka na njihovi šoli. Ravnatelji opozarjajo tudi na pomanjkanje učiteljev s kompetencami za poučevanje v večkulturnem ali večjezičnem okolju (največ jih primanjkuje v Franciji, Italiji in na Portugalskem) ter kompetencami za poučevanje učencev iz socialno-ekonomsko prikrajšanih okolij (največ jih primanjkuje v Franciji, Italiji in na Portugalskem). Teh drugih učiteljev manjka zaradi sprememb (tehnologija, raznolikost v učilnici), primanjkljaj pa kaže na potrebo po izboljšanju (začetnega in nadaljnega) usposabljanja.

Poleg tega zaradi razvoja tehnologije in demografskih sprememb učitelji bolj kot kdaj koli prej potrebujejo nova znanja in spretnosti, med drugim za obvladovanje kulturne in jezikovne raznolikosti v učilnici, poučevanje v tehnološko bogatem okolju in sprejemanje praks sodelovalnega poučevanja. Medtem ko 92 % učiteljev poroča, da se redno udeležujejo strokovnega razvoja, jih 21 % trdi, da potrebujejo dodatno usposabljanje za poučevanje učencev s posebnimi potrebami; 16 % učiteljev poroča o dodatni potrebi po usposabljanju za uporabo informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) za poučevanje; približno 13 % pa jih poroča o dodatni potrebi po usposabljanju za poučevanje v večjezičnem in večkulturnem okolju.

Naraščanje udeležbe v izobraževanju in dosežene ravni izobrazbe: glavni dosežki v zadnjem desetletju

V zadnjem desetletju se je v EU zelo povečalo število ljudi s terciarno izobrazbo, s čimer je bil izpolnjen cilj Unije, da bi imelo vsaj 40 % prebivalcev, starih 30–34 let, terciarno raven izobrazbe, medtem ko je leta 2009 ta delež znašal 32 %. Kljub temu povečanju se pojavljajo jasni vzorci neenakosti v doseženih ravneh izobrazbe. Tako je na primer delež žensk s terciarno izobrazbo v povprečju večji (45,8 %) od deleža moških (35,7 %), razlika pa se je v zadnjih letih stalno povečevala. Običajno ženske prej zaključijo terciarno izobraževanje kot moški. Hkrati je delež mladih odraslih, rojenih v državi poročevalki ali drugje v EU, ki zaključijo študij, večji kot pri njihovih vrstnikih iz držav, ki niso članice EU (41,0 % v primerjavi s 35,8 %). Vendar pregled ukrepov politike za povečanje deleža ljudi s terciarno izobrazbo kaže, da je manj kot polovica držav EU določila posebne cilje za spodbujanje udeležbe nezadostno zastopanih skupin, kot so invalidi, migranti ali študenti iz prikrajšanih okolij, v visokošolskem izobraževanju.

Udeležba otrok od 4. leta starosti v izobraževanju v zgodnjem otroštvu se je povečala in je zdaj skoraj splošna. Velik je tudi delež otrok od 3. leta starosti v tovrstnem izobraževanju. Vendar se 90-odstotna stopnja udeležbe, ki velja za splošno prebivalstvo, v skupini otrok, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost, zniža na 77,8 %. Izobraževanje v zgodnjih letih življenja po ugotovitvah pripomore k boljšim učnim rezultatom v poznejšem življenju, zlasti pri otrocih iz socialno-ekonomsko prikrajšanih okolij. Obravnavati je treba tudi izziv, kako zagotoviti enak dostop do izobraževanja v zgodnjih letih.

Odkar je bil leta 2009 uveden okvir evropskega sodelovanja na področju izobraževanja in usposabljanja, se je znatno zmanjšal delež mladih odraslih, ki zapustijo izobraževanje in usposabljanje, ne da bi pridobili vsaj srednješolsko izobrazbo. Kljub temu se je ta proces v EU po letu 2016 ustavil. V primerjavi z letoma 2016 in 2018 je bil pri tem kazalniku dosežen napredek v velikih državah, kot sta Španija ali Poljska, pa tudi v drugih državah, kot so Romunija, Nizozemska in Portugalska. V nasprotju s tem je bilo gibanje negativno v drugih državah, na primer v Italiji, na Švedskem, Danskem, Slovaškem in v Estoniji (v padajočem vrstnem redu glede na število prebivalstva). Poleg tega se je v zadnjih dveh letih povečal delež mladih odraslih, ki so zgodaj opustili šolanje, in sicer tako pri rojenih v EU (med letoma 2016 in 2017) kot pri tistih, rojenih zunaj EU (med letoma 2017 in 2018). Preprečevanje zgodnje opustitve ostaja prednostna naloga in cilj EU, saj se osebe, ki zapustijo izobraževanje in usposabljanje pred pridobitvijo srednješolske izobrazbe, spopadajo z nižjimi stopnjami zaposlenosti in nižjimi stopnjami udeležbe v izobraževanju odraslih.

Glavni izziv za naslednje desetletje: izboljšanje učnih rezultatov v šolah in povečanje udeležbe odraslih v izobraževanju

Udeležbo v izobraževanju je mogoče meriti s podatki o vpisih, kvalifikacijah ali preizkusih uspešnosti. Zadnje navedeni kažejo, da zmanjšanje števila 15-letnikov s podpovprečnimi dosežki na manj kot 15 % do leta 2020, kar je cilj EU¹⁵, ostaja izziv, zlasti za učence iz socialno-ekonomsko prikrajšanih okolij. Nezmožnost reševanja osnovnih nalog iz matematike, branja ali naravoslovja pri 15-letnikih vpliva na njihove možnosti, da nadaljujejo študij, pozneje v življenju najdejo in ohranijo zaposlitev, obvladujejo hitre tehnološke spremembe in se razvijajo kot državljani. Med letoma 2012 in 2015 se je EU dejansko še oddaljila od izpolnitve tega cilja. Približno petina učencev v EU ne zna rešiti osnovnih nalog iz branja, v naravoslovju in matematiki pa je ta delež še nekoliko večji (podatki za leto 2015). Kljub manj ugodnim ali včasih tudi neugodnim okoliščinam približno četrtnina socialno-ekonomsko prikrajšanih učencev, rojenih v drugi državi, velja za akademsko odporne. Med individualnimi dejavniki, povezanimi z večjo odpornostjo, so visoka akademska pričakovanja in napredovanje v višji razred, medtem ko zanemarjanje šole (na primer izostajanje od pouka in zloraba snovi) negativno vpliva na odpornost. Na ravni šole so uporaba vrednotenj šol, povezovanje rezultatov učencev pri preverjanjih z uspešnostjo učiteljev, zagotavljanje zadostnega števila učnih prostorov in obkroženost z učenci z višjim socialno-ekonomskim statusom dejavniki, ki pozitivno vplivajo na odpornost.

Z leti se je nekoliko povečal delež odraslih v EU, ki so bili v zadnjih štirih tednih vključeni v izobraževanje in usposabljanje, in sicer z 9,5 % v letu 2008 na 11,1 % v letu 2018. Poleg tega je za ljudi z malo kvalifikacijami v izobraževanju ali sploh brez njih, torej tiste, ki najbolj potrebujejo dostop do izobraževanja, v praktično vseh državah EU najmanj verjetno, da jim bo na voljo. Pri udeležbi odraslih v izobraževanju sta starost in dosežena raven izobrazbe pomembna dejavnika. Za mlade odrasle (25–34 let) obstaja več kot štirikrat tolikšna verjetnost, da se bodo udeležili izobraževanja, kot za tiste v starostni skupini 55–64 let. Podobno za odrasle s terciarno izobrazbo obstaja več kot štirikrat tolikšna verjetnost, da se bodo udeležili izobraževanja, kot za tiste z največ srednješolsko izobrazbo.

Razvoj kompetenc za prihodnje življenje in zaposlitev

Raziskave so že pred časom pokazale pozitivne rezultate možnosti študija v tujini. Nadnacionalna učna mobilnost je povezana s prihodnjo mobilnostjo, večjim zaslužkom in manjšim tveganjem brezposelnosti. „Učna mobilnost na voljo vsem“ je eden od ciljev evropskega izobraževalnega

¹⁵ Podatki za to referenčno vrednost so iz raziskave OECD PISA. Učenci, katerih rezultati so nižji od ravni 2, veljajo za tiste s podpovprečnimi rezultati.

prostora¹⁶. Leta 2017 je bilo 11,6 % visokošolskih diplomantov „mobilnih“, kar pomeni, da so delno ali v celoti študirali v tujini. Pri tem jih je bilo približno 8 % v tujini krajše obdobje, 3,6 % pa jih je v drugi državi diplomiralo. Podpore iz programa Erasmus+ je bila deležna približno polovica kratkoročnih študijskih obdobj diplomantov EU v tujini. Na splošno imajo največji delež mobilnih diplomantov Luksemburg, Ciper, Nizozemska in Finska (v padajočem vrstnem redu). Kar zadeva vhodno mobilnost, je mogoče število študentov, ki za določeno obdobje pridejo študirat v neko državo, razumeti kot merilo privlačnosti izobraževalnega sistema. Pri tem kazalniku vodi Združeno kraljestvo, in sicer tako po deležu diplomantov, ki so opravili vhodno mobilnost, kot v absolutnih številkah.

S številnimi ključnimi kompetencami (ali kombinacijo znanja, spretnosti in odnosa) je mogoče podpreti življenjske priložnosti posameznika ter tudi lažji prehod na trg dela in zaposlitvene možnosti v karieri posameznika. Na primer z udeležbo v podjetniškem izobraževanju se v povprečju za 35 % poveča verjetnost posameznikove vključitve v podjetniške dejavnosti pozneje v življenju. Med temi 35 % je povečanje za 7 odstotnih točk treba pripisati dejstvu, da udeleženci potem bolje vrednotijo svoje podjetniške spretnosti. Vendar razpoložljivi podatki kažejo, da je udeležba v podjetniškem izobraževanju v EU večinoma neobvezna, obvezna je le v malo državah.

Poleg tega potencial digitalnih tehnologij za izboljšanje izobraževalnih praks zavirajo izzivi, s katerimi se še vedno spopadajo izobraževalni sistemi. Za uspešno digitalno preobrazbo morajo šole podpreti digitalne kompetence učiteljev za pedagoško uporabo, zasnovati morajo inovativne pedagoške pristope ter zagotoviti digitalno opremo in boljšo povezljivost. Za učence, učitelje, šole in izobraževalne sisteme je treba uvesti gradnjo zmogljivosti za digitalno vrednotenje.

Poleg tega si lahko posamezniki z znanjem več jezikov izboljšajo možnosti za zaposlitev. Na splošno se je v Evropi med letoma 2005 in 2015 povečalo število učencev v primarnem in sekundarnem izobraževanju, za katere je bilo učenje jezikov obvezno. Tako se je leta 2014 vsaj en tuji jezik učilo 83,7 % učencev na primarni ravni, pred skoraj desetletjem pa je bilo takih 67,3 %. V nižjem sekundarnem izobraževanju se je leta 2015 dveh jezikov v šoli učilo 59 % učencev, leta 2005 pa 46,7 %.

Potem ko je stopnja zaposlenosti novih diplomantov leta 2013 dosegla najnižjo točko (75,4 %), se v EU stalno povečuje. V letu 2018 je dosegla 81,6 %, zdaj pa se že približuje 82 %, kolikor je znašala pred krizo leta 2008. Vendar nekatere države še vedno trpijo zaradi učinkov krize na zaposljivost novih diplomantov, zlasti Grčija in Italija, kjer stopnja zaposlenosti novih diplomantov znaša približno 55 %. V primerjavi z diplomanti na sekundarni ravni s poklicnimi kvalifikacijami tisti s splošno izobrazbo težje vstopajo na trg dela (66,3 % v primerjavi z 79,5 %). Stopnja zaposlenosti diplomantov s terciarno izobrazbo je leta 2018 znašala 85,5 %.

Javne naložbe v izobraževanje

V letu 2017 so države članice EU v povprečju 4,6 % svojega bruto domačega proizvoda (BDP) namenile za izobraževalne sisteme. Ta delež se je v zadnjih nekaj letih počasi, a stalno zmanjševal, potem ko je leta 2014 znašal 4,9 %. Države EU v povprečju porabijo približno tretjino svojih javnih

¹⁶ Novembra 2017 so voditelji EU v Göteborgu razpravljali o socialni razsežnosti Evrope, vključno z izobraževanjem in kulturo. V okviru razprave o prihodnosti Evrope je Komisija predstavila svojo vizijo in konkretne ukrepe za vzpostavitev evropskega izobraževalnega prostora do leta 2025. Eden glavnih ciljev evropskega izobraževalnega prostora je „uresničevanje mobilnosti za vse“ na podlagi pozitivnih izkušenj programa Erasmus+ in evropske solidarnostne enote in z razširitvijo sodelovanja v teh programih ter z uvedbo študentske izkaznice EU, da bi tako ponudili nov, uporabniku prijazen način za shranjevanje informacij o akademskih dosežkih posameznika. Med ostalimi ukrepi za spodbujanje mobilnosti v okviru evropskega izobraževalnega prostora so uvajanje novih postopkov za zagotovitev vzajemnega priznavanja diplom, izboljšanje učenja jezikov, ustanovitev mreže evropskih univerz ter podpora učiteljem in njihovi mobilnosti.

izdatkov za predprimarno in primarno izobraževanje, 41 % za sekundarno izobraževanje, 15 % pa za terciarno izobraževanje. Pregled po različnih sektorjih izobraževanja kaže, da so se realni izdatki za sekundarno in posekundarno izobraževanje zmanjšali (-1,3 % med letoma 2016 in 2017), povečali pa so se v predprimarnem in primarnem (+1,4 %) ter terciarnem izobraževanju (+1,7 %).

Gibanja izdatkov za izobraževanje so bila doslej večinoma neodvisna od demografskega razvoja, razen delno izdatkov za terciarno izobraževanje. Zaradi predvidenega upada šoloobvezne populacije v številnih državah EU bi tudi stalna poraba za izobraževanje verjetno pomenila povečanje porabe na posameznega učenca.

Poudarki po posameznih državah

Avstrija

Da bi Avstrija preprečila pomanjkanje učiteljev, mora pritegniti dovolj študentov v začetno pedagoško izobraževanje ter izboljšati nadaljnji poklicni razvoj. Cilj naložb v visokošolsko izobraževanje je izboljšati študijsko okolje. Prednostna naloga sistema izobraževanja in usposabljanja je izboljšanje digitalne kompetence. Prekinitev nedavnih reform bi lahko oslabilo prizadevanja za vključitev učencev z migrantskim ozadjem in izboljšanje učnih rezultatov učencev iz socialno prikrajšanega okolja.

Belgija

Flamska skupnost (BE fl) bo septembra 2019 začela uvajati reforme na vseh ravneh izobraževanja, vključno z izobraževanjem v alternaciji. Tudi francoska skupnost (BE fr) bo od septembra 2020 uvajala šolske reforme, pri čemer bo najprej spremenila upravljanje, temu pa bosta sledila nov razširjen skupni kurikulum in reforma začetnega pedagoškega izobraževanja. Izdatki za izobraževanje so v Belgiji med največjimi v EU, rezultati izobraževanja pa so primerjalno gledano nizki, kar kaže, da so še možnosti za večjo učinkovitost in uspešnost. Učitelji za zmanjšanje neenakosti in izboljšanje rezultatov potrebujejo več podpore za obvladovanje različnosti v učilnici. Delež odraslih s terciarno izobrazbo je velik, vendar ostajajo razlike med regijami in skupinami.

Bolgarija

Nadaljuje se posodabljanje sistema izobraževanja in usposabljanja, izziv pa ostajajo kakovost, ustreznost za trg dela in vključenost. Demografski razvoj ter vse večje pomanjkanje znanj in spretnosti kažeta, da mora Bolgarija izboljšati naložbe v znanja in spretnosti trenutne in prihodnje delovne sile. Potreba po strokovnem izpopolnjevanju in prekvalifikaciji odraslega prebivalstva je velika, vključenost odraslih v izobraževanje pa nizka. Status učiteljskega poklica je nizek, učiteljska delovna sila pa se stara. Kot način za povečanje privlačnosti tega poklica se plače zvišujejo. Sprejeti so bili ukrepi za povečanje ustreznosti poklicnega izobraževanja in usposabljanja za trg dela.

Češka

Češka si še naprej prizadeva, da bi ustreznost poklicnega izobraževanja in usposabljanja bolj prilagodila potrebam trga dela. Organi dobro izkoriščajo finančna sredstva EU za podporo reformam. Izobraževanje postaja bolj vključujoče, vendar so ukrepi, usmerjeni na romsko prebivalstvo, še vedno omejeni. Privlačnost učiteljskega poklica ostaja majhna.

Ciper

Učiteljski poklic je zelo privlačen. Reforme za njegovo nadgradnjo veliko obetajo, vendar je treba vztrajati pri njih in jih razširiti. Izvajajo se reforme za spodbujanje visokokakovostne javne vzgoje in izobraževanja v zgodnjem otroštvu. Vendar so ukrepi za zgodnja leta nezadostni. Delež oseb s terciarno izobrazbo se je še povečal, a neizkoriščenost znanja in spretnosti zaradi posebnih značilnosti ciprskega trga dela ostaja izziv. Sprejeti so bili ukrepi za nadgradnjo poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter izobraževanja odraslih, vendar privlačnost obeh sektorjev in udeležba v njiju ostajata majhni.

Danska

Univerzitetno izobraževanje je s spremembami postalo prožnejše in trgu dela prijaznejše, še vedno pa je potrebnih več diplomantov s področja naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike. Število pripravništev se je povečalo, izvajajo pa se tudi ukrepi za spodbujanje izobraževanja

odraslih. Na šolah in univerzah se kažejo posledice zmanjšanja porabe za izobraževanje. Na lokalni ravni so velike razlike v učnem uspehu mladih z migrantskim ozadjem.

Estonija

Estonija razvija strategijo izobraževanja za obdobje 2021–2035, katere cilj je uvedba postopnih sprememb v sistem, da bi se ta lahko odzival na spremembe na trgu dela in v družbi. Zaradi demografskega razvoja ter omejene odzivnosti sistema izobraževanja in usposabljanja na potrebe trga dela usklajevanje ponudbe znanja in spretnosti s povpraševanjem na trgu dela ostaja izziv. Staranje učiteljske populacije je poleg majhne privlačnosti samega poklica dolgoročen izziv za delovanje izobraževalnega sistema. Udeležba odraslih v izobraževanju je rekordno visoka, še vedno pa je velika tudi potreba po strokovnem izpopolnjevanju in prekvalifikaciji.

Finska

Čeprav je učiteljski poklic ugleden in privlačen, primanjkuje osebja v vrtcih ter izobraževanju otrok s posebnimi potrebami. Neenakost v izobraževanju se je nekoliko povečala, poraba za izobraževanje pa zmanjšala. Cilj novih ukrepov politike je izboljšati kakovost, učinkovitost in internacionalizacijo visokošolskega izobraževanja. Povpraševanje po diplomantih na področju informacijske in komunikacijske tehnologije je veliko in mu je težko zadostiti. Izvaja se reforma poklicnega izobraževanja in usposabljanja, načrtujejo pa se tudi reforme za spodbuditev izobraževanja odraslih.

Francija

S podporo učiteljskemu kadru in financiranjem se nadaljuje delo za izboljšanje rezultatov izobraževanja in zmanjšanje neenakosti. Z novim zakonom o izobraževanju se je obvezno izobraževanje in usposabljanje razširilo, da traja od 3. do 18. leta. Organi so se znašli pred izzivom, kako združiti hitrost reform s potrebo po posvetovanju z deležniki, da bi se zagotovila ustrezna odgovornost in optimalen učinek. Reforma poklicnega izobraževanja in usposabljanja je v polnem zagonu.

Grčija

Učiteljski poklic je v Grčiji zelo privlačen, vendar primanjkuje priložnosti in pobud za povečanje profesionalizacije. Izdatki za izobraževanje so manjši kot v večini držav EU in se večinoma porabijo za plače. Zgodnja opustitev šolanja se je dodatno zmanjšala, zlasti na podeželskih območjih. Iskanje zaposlitve po izobraževanju ostaja težavno, zlasti za visokokvalificirane ljudi. Izvajajo se ukrepi za preprečitev odseljevanja ljudi s terciarno izobrazbo, internacionalizacija grških univerz pa je še premalo razvita.

Hrvaška

Pilotno se uvaja reforma kurikula, potekajo pa tudi ambiciozne priprave na polno izvajanje. Reformira se poklicno izobraževanje in usposabljanje. Udeležbo v vzgoji in izobraževanju v zgodnjem otroštvu ovira pomanjkanje učiteljev in mest. K izboljšanju slabih rezultatov izobraževanja bi lahko pripomogli načrti za razširitev zelo kratkega povprečnega obdobja usposabljanja.

Irska

Irska ima močan okvir za zagotavljanje visokokvalificiranih učiteljev in nadaljnje načrte za izpolnjevanje novih potreb, vključno s pomanjkanjem učiteljev. Zgodnja opustitev šolanja se je še naprej zmanjševala, z novimi nacionalnimi shemami pa naj bi podprli udeležbo v vzgoji in izobraževanju v zgodnjem otroštvu. Kljub povečanim javnim izdatkom za izobraževanje naložbe v visoko šolstvo ne dohajajo vedno večjega števila študentov. Irska izvaja pobude za strokovno izpopolnjevanje in povečanje udeležbe odraslih v izobraževanju in usposabljanju, vendar ostaja veliko nizko usposobljenih odraslih.

Italija

Naložbe Italije v izobraževanje, zlasti v visoko šolstvo, so bistveno pod povprečjem EU. Delež učiteljev, ki so zadovoljni s svojo službo, je med največjimi v EU, vendar jih le majhen delež meni, da je njihov poklic cenjen. Obvezno učenje na delovnem mestu na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja bi lahko pomagalo zagotoviti bolj strukturirano usposabljanje pripravnikov in olajšalo prehod iz izobraževanja na delo. Delež ljudi s terciarno izobrazbo je majhen, prehod iz izobraževanja na delo pa ostaja težaven tudi za visokokvalificirane ljudi.

Latvija

Latvija je že dosegla in preseгла svoje izobraževalne cilje iz strategije Evropa 2020. Z novim, na kompetencah temelječim kurikulumom, močnejšim individualnim pristopom k ogroženim učencem ter podporo vključevanju učencev s posebnimi potrebami v izobraževanju bi država morala doseči dodatna izboljšanja učnih rezultatov. Vpis v poklicno izobraževanje in usposabljanje se povečuje, stopnja zaposlenosti diplomantov poklicnega izobraževanja in usposabljanja pa se izboljšuje, čeprav oba kazalnika ostajata pod povprečjem EU. V visokošolskem izobraževanju so dobrodošli postopno povečevanje naložb in postopne spremembe pri zagotavljanju kakovosti, vendar sektor ostaja razdrobljen, njegova mednarodna konkurenčnost pa nizka.

Litva

Trenutna gibanja v populaciji učencev in učiteljski delovni sili zahtevajo celovito strategijo za obvladovanje ponudbe in povpraševanja po učiteljih. Na vseh ravneh ostaja prednostna naloga izboljšanje ključnih kompetenc ter ustreznih znanj in spretnosti. K izboljšanju kakovosti izobraževanja in usposabljanja bi lahko pripomogel nadaljnji razvoj sistemov spremljanja in vrednotenja. Uvedeni so bili ukrepi za povečanje splošne učinkovitosti izobraževalnega sistema, potrebna pa so dodatna prizadevanja za zagotovitev njihovega izvajanja. Manjkajo ukrepi politike za obravnavanje nizke udeležbe v izobraževanju odraslih.

Luksemburg

V letu 2018 so prožnejše zahteve za vpis v izbirne postopke za vzgojitelje v vzgoji in izobraževanju v zgodnjem otroštvu in učitelje v primarnem izobraževanju pritegnile več kandidatov. Na uspešnost učencev močno vpliva njihova sposobnost obvladovanja trijezičnega sistema. Reforma procesa usmerjanja ob zaključku primarnega izobraževanja je morda zaustavila trend, ko so bili številni učenci usmerjeni na najnižjo raven sekundarnega izobraževanja. Stopnje zaposlenosti novih diplomantov iz vseh vrst izobraževanja so znatno višje od povprečja EU.

Madžarska

Z nedavnimi ukrepi so se povišale ravni usposobljenosti zaposlenih v vzgoji in izobraževanju v zgodnjem otroštvu. Okrepljeni so bili ukrepi za zmanjšanje vrzeli v uspešnosti med učenci. Sprejemni pogoji za vstop v visokošolsko izobraževanje so postali strožji. Z novo srednjeročno strategijo naj bi se posodobili poklicno izobraževanje in usposabljanje ter izobraževanje odraslih.

Malta

V državi potekajo prizadevanja za izboljšanje kakovosti poučevanja in privlačnosti poklica. Ključna izziva sta izboljšanje kakovosti naložb v izobraževanje ter razvoj spremljanja in vrednotenja. K zmanjšanju števila mladih, ki zgodaj opustijo šolanje, bi lahko pripomogla večja udeležba v vzgoji in izobraževanju v zgodnjem otroštvu ter novi sistem sekundarnega izobraževanja. Medtem ko se udeležba v terciarnem izobraževanju povečuje, je še vedno izziv njegova ustreznost za trg dela.

Nemčija

Nemčija je za novo desetletje napovedala znatne naložbe v digitalizacijo, visoko šolstvo in raziskave, pa tudi v šolsko izobraževanje. Država se pripravlja na korenite spremembe v znanjih in spretnostih svoje delovne sile, tako da izvaja digitalne pobude ter preusmerja sistem izobraževanja

odraslih. Učiteljska delovna sila se stara in Nemčija se srečuje z izzivom, kako nadomestiti veliko število učiteljev. Mladi iz prikrajšanega socialno-ekonomskega okolja in/ali z migrantskim ozadjem še vedno zaostajajo pri doseženih ravneh izobrazbe.

Nizozemska

Delež mladih, ki zgodaj opustijo šolanje, je pod nacionalno ciljno vrednostjo iz strategije Evropa 2020, vendar se je nekoliko povečal. Nizozemska se spopada z vse večjim pomanjkanjem učiteljev v primarnem in sekundarnem izobraževanju. Cilj sporazumov o kakovosti za obdobje 2019–2022 je izboljšati kakovost poklicnega izobraževanja in usposabljanja. Terciarno izobraževanje na Nizozemskem privablja vse več tujih študentov.

Poljska

Zgodnje opuščanje šolanja se še naprej zmanjšuje, udeležba v vzgoji in izobraževanju v zgodnjem otroštvu med otroki, mlajšimi od treh let, pa ostaja nizka. Začela se je reforma visokega šolstva, s katero so bile uvedene pomembne spremembe v delovanju institucij visokega šolstva. Izvajanje sprememb šolskega sistema iz leta 2017 povzroča organizacijske in finančne izzive ter izzive s kurikulumom. Ostali izzivi se nanašajo na plače učiteljev, novo pomanjkanje učiteljev ter začetno in nadaljnje usposabljanje. Udeležba v izobraževanju odraslih ostaja nizka.

Portugalska

Učitelji so s svojim delom zadovoljni, izziv pa ostajajo starajoča se populacija učiteljev, velik delež nestalnega osebja ter pomanjkljivosti ob uvajanju in v nadaljnjem poklicnem razvoju. Naložbe v nadgradnjo infrastrukture niso zadostne, zlasti za vzgojo in izobraževanje v zgodnjem otroštvu na metropolitanskih območjih. Regionalne razlike v rezultatih izobraževanja, ponavljanje razredov in delež mladih, ki zgodaj opustijo šolanje, se izboljšujejo. Delež oseb s terciarno izobrazbo se je povečal, vendar povpraševanje podjetij po specialistih s področja IKT presega ponudbo. Velik je delež nizkokvalificiranih odraslih, udeležba v izobraževanju odraslih pa ostaja nizka.

Romunija

Predstavljene so bile konkretne ideje za korenito reformo sistema izobraževanja in usposabljanja. Potrebni so odločni ukrepi za izvajanje reforme. Javni izdatki za izobraževanje so v primerjavi z EU majhni, potrebe sektorja po naložbah pa velike. Za vsako večjo reformo bo verjetno potrebno dodatno financiranje v povezavi z močnejšimi mehanizmi za zagotavljanje pravičnosti in učinkovitosti. Kakovost in pravičnost lahko pomaga izboljšati večja podpora učiteljem, zlasti s preoblikovanjem začetnega pedagoškega izobraževanja in krepitvijo nadaljnega poklicnega razvoja. Vložena so bila prizadevanja za razširitev izobraževanja v alternaciji. Udeležba v izobraževanju odraslih ostaja nizka kljub velikim potrebam po strokovnem izpopolnjevanju in prekvalifikaciji.

Slovaška

Slovaška izboljšuje vzgojo in izobraževanje v zgodnjem otroštvu, kar je zlasti pozitivno za otroke iz prikrajšanih družin. Država zavzema bolj strateški pristop k vseživljenjskemu učenju, strokovnemu izpopolnjevanju in prekvalifikaciji. Delež mladih, ki zgodaj opustijo šolanje, se je od leta 2010 še naprej povečeval in se na vzhodnem Slovaškem približuje 14 %. Naložbe v izobraževanje in usposabljanje niso zadostne, kar se kaže v plačah učiteljev, ki so kljub nedavnim povišanjem še vedno nizke.

Slovenija

Vključenost v vzgojo in izobraževanje v zgodnjem otroštvu se približuje referenčni vrednosti EU. Delež slovenskih dijakov v poklicnem izobraževanju in usposabljanju je med največjimi v EU, stopnja zaposlenosti takih diplomantov pa je visoka. Novih učiteljev je dovolj, vendar bo veliko učiteljev kmalu doseglo upokojitveno starost, v nekaterih kategorijah pa jih je že zdaj premalo.

Delež oseb s terciarno izobrazbo je velik, vendar obstajajo velike razlike med moškimi in ženskami ter med osebami, rojenimi v Sloveniji, in tistimi, rojenimi v tujini.

Španija

Učiteljski poklic je privlačen, vendar se delovni pogoji med regijami ter med javnimi in zasebnimi izobraževalnimi sistemi razlikujejo. Zasebna poraba za izobraževanje je znatna, medtem ko je javna poraba v primerjavi z BDP nespremenjena. Načrtovane reforme so bile zaradi politične negotovosti upočasnjene. Poklicno izobraževanje in usposabljanje se posodablja. Udeležba odraslih v izobraževanju se počasi povečuje.

Švedska

Delež oseb s terciarno izobrazbo je velik, stopnja zaposlenosti diplomantov pa visoka. Digitalna znanja in spretnosti prebivalstva so med najboljšimi v EU. Učiteljev resno primanjkuje, veliko učiteljev pa tudi nima formalnih kvalifikacij. Segregacija in neenakost v šolah sta resni in vzbujata vse večjo zaskrbljenost.

Združeno kraljestvo

Težave zaradi velikega deleža učiteljev, ki zapuščajo poklic, se poskušajo rešiti. V Angliji je vse več akademij, vendar se številne spopadajo s finančnimi težavami. Posledice brexita za visoko šolstvo v Združenem kraljestvu niso jasne, potrebni pa bodo odzivi politike na morebitno izgubo financiranja EU za raziskave in zmanjšan pritek študentov. Anglija bo v okviru potekajočih reform višjega sekundarnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja uvedla nove kvalifikacije.

ISKANJE INFORMACIJ O EU

Na spletu

Informacije o Evropski uniji v vseh uradnih jezikih EU so na voljo na spletišču Europa:
https://europa.eu/european-union/index_sl.

Publikacije EU

Brezplačne in plačljive publikacije EU lahko prenesete s <http://publications.europa.eu/sl/publications> ali jih tam naročite. Za več izvodov brezplačnih publikacij se obrnite na Europe Direct ali najbližjo informacijsko točko (https://europa.eu/european-union/contact_sl).

